

עריפה, דהא כל כמה דמקיים פדיון וחשוב מיד אכתי א"א לקרותו ואם לא תפדה, וע"כ ואם לא תפדה הכונה אם לא תפדה אחר זמן זה שחשוב מיד, וערפתו, וא"כ נלמד דרך לאחר ל' יש אפשרות עריפה, ונלמד דיש אז אפשרות פדיון וזהו שכתב הרמב"ם דמאימתי יתחייב בפדיון משיוולד עד ל' יום, ולא כתב מאימתי אפשר לפדות, אלא מאימתי יתחייב, כי החיוב הוא לפדות מיד, ולזה כתב דכל ל' יום מקרי מיד, ואח"כ כתב דאחר ל' יום אם רצה עורפו ואם רצה פודהו, והיפך לשון הברייתא להורות דלרבא לא מתפרש דחייב לערוף או לפדות, אלא הכונה דרך אז נתחדש אפשרות עריפה, ולכך כתב אם רצה לעורפו עורפו ואם לפדותו פודהו, ולא כלשון הברייתא או פודהו או עורפו. [ומ"מ צ"ע מהמכילתא הנז', וי"ל].

ג) הקשו האחר' דאף אי מקשינן לבכור אדם אין ראוי שיהא בבהמה עד ל' יום, דהא באדם הטעם דלפני ל' יום לא נפיק מחשש נפל, וא"כ ראוי להיות ההיקש דכמו בבכור אדם א"א לפדות רק אחר דנפיק מחשש נפל ה"ה בבהמה, וא"כ ביום השמיני יוכל לפדות. ולכאור' נראה דהא באמת בחי לא חיישינן לנפל, וכמ"ש בחלקת יואב (יו"ד סו"ס ב"ח) והביא דמבואר כיוצ"ב במג"א (סי' תקכ"ו סק"ט) דדוקא במת או נשחט חיישינן אבל בחי לא חיישינן, וא"כ באדם אמאי חיישינן, אבל הענין דבאמת באדם ע"כ גם אחר שהוברר דאינו נפל מ"מ לא מהני, דהא קמן דאמר רבא דמעכשיו לכו"ע אינו פדוי, ואף דמ"מ עבר ל' והוברר שלא היה נפל מתחילתו, וע"כ זולת כן גוה"כ היא דלא יפדה לפני חודש, וכ"ש בידענו שכלו חדשיו, ועי' מהריט"א בארוכה, ושפיר מקשינן דה"ה בטמאה הוא כן.

ונראה עיקר, דבבכור אדם הטעם דאין פדיון לפני ל' הוא משום דדין הפדיון הוא בערכו, כדכתיב קרא, ופחות מחדש אין לו ערך, והא דפחות מבין חדש אין לו ערך אפשר שאמת שהוא מטעם זה דלא נפיק מכלל נפל, ומ"מ בבכור אי"ז הטעם אלא משום דאין לו ערך,

דלהדיא כתב קרא ופדה בערכך, א"כ נתנה תורה טעם דיהא פדיון מבין חדש דאז יש לו ערך בתורה. ונ"ל דמהאי טעמא דריש בספרי פ' קרח (פיסקא ק"ח), תפדה מיד, אתה אומר תפדה מיד או אינו אלא לאחר זמן, ת"ל ופדיון מבין חדש תפדה בערכך חמשת שקלים, הנפדה בה' סלעים נפדה לאחר זמן, הא מה ת"ל תפדה, תפדה מיד, ע"כ. והכונה דבכור אדם פדיונו בערכך ולכן צריך שיהא בן חדש דפחות מבין אינו בר ערכין, משא"כ מי שאינו נפדה בערכך א"צ בן חדש. אבל ר"א דמקיש לבכור אדם ס"ל דדוקא מה דגלי קרא דאינו נפדה בה' סלעים בזה לא דמי לבכור אדם אבל לשאר דברים שפיר מקשינן, וא"כ שפיר ההיקש הוא לל' יום דווקא ולא לח' ימים, ומהאי טעמא לא ממעט בספרי פט"ח משום דבן ח' נפיק מנפל אלא משום דאינו נפדה בה' סלעים, וא"כ מאן דמקיש שפיר סבר דאפה"כ מקשינן לבכור, ואי"ז נפ"מ מתי נפיק מחשש נפל.

ובמת תוך ד' ע"י מג"ח, ונראה דהא פשיטא שאם מוכח שהוא נפל יכול להוציא הפדיון מיד כהן, דנפל אין לו ערך, ואחר שאמרה תורה דנפדה בשווי ואמרי' דלא אמרה תורה בשה אלא להקל עליו, וע"כ כל שאין לו שוויות כלל הכ"נ פדיון בשה ליכא, ורק כשיש לו שוויות בזה אמרה תורה דנפדה או בשווי או בשה. ואמנם פשוט שכל שאין לנו הוכחה שהוא נפל מספק א"י להוציא מיד כהן, אבל אם לא נתן אפשר שא"צ ליתן דהממע"ה, וא"א לומר רובא בני קיימא מאחר שמת תוך ד'.

יג, א **מצות** פדיה קודמת למצות עריפה. פלוגתת הרמב"ם והראב"ד במצות עריפה נתבאר לעיל ט, ב אות ד' יע"ש.

כתוב פרפרת בסוף ס' חזו"א

א) לקח חמורה מדמי שביעית וכו'. הפסולים: א) בהמת שביעית להרמב"ם דמשום סחורה א"כ הכ"נ בפט"ח, אמנם אם הוא רק ספק ופטור מפדיון ומפריש לעצמו י"ל. אמנם

עי' חזו"א בהוספות עמ' קנ"ח סוף טור א' דכה"ג בפט"ח לא קדוש יע"ש. (ב) נתעברה מסוס. כ"כ בחזו"א סי' ט"ז סוסקי"ב דחמורה מסוס והולד פרד אפי' יש לו מקצת סימנים אינו קדוש. (ג) מכר אוזן אם לעכו"ם. (ד) מכר אוזן ולד ללוי, למש"כ חזו"א סי' ט"ז סוסקי"ח דגם שותפות לוי באוזן פוטר. ואולם כ"ז לנתה"מ דבלא אמר לכשילד ל"ח דבר שלבל"ע. (ה) ילדה זכר ונקיבה ויצאו כאחד. אם אפשר לצמצם פטור משום נקיבה שיצאה עימו כמ"ש תוס' יז, ב ד"ה זכר. ולרבנן דא"א לצמצם לתי' א' תוס' ט, א ד"ה אמר נקיבה עימו הו"ל חציצה. ולשאר תי' דהכ"נ נקיבה מין במינו הוא ואין חוצץ מ"מ יש כאן ספק שמא נקיבה יצאה תחילה. (ו) הולד סוס ויש לו מקצת סימנים דומה לאימו, אף אי לא היה אביו סוס אבעי' בדף ו, א ולא איפשטא.

(ב) **שה** שלא ביכרה וכו'. הנה הולד אינו בכור טהורה שה"ה יוצ"ד. וכן למש"כ חזו"א סי' י"ט סק"י כלאים פטור מהבכורה [ועמש"נ לקמן יז, א]. והנה הפסולים מצד פדיון פט"ח הם: (א) כלאים. (ב) נדמה, ולמש"נ לעיל מקצת סימנים אינו מועיל בזה. אמנם בנדמה דעת הר"מ דפדאו פדוי. גם למש"נ לעיל בבן פקועה אפשר דל"ש פסול נדמה. (ג) בן פקועה להשי' דאין פודין, דיי"ג כן ברמב"ם. (ד) שביעית. אמנם מנ"ח כתב דעבר ופדאו פדוי. וא"כ לכשגידוק אין כאן רק פסול כלאים. [ומש"כ רבינו פדה בו פט"ח תוך ל' ולא הספיק ליתנו עד שמת, לא ידעתי הכונה דמה נפ"מ בפדה תוך ל' ומת. ואולי ט"ס וצ"ל תוך ד' ולא הספיק ליתן עד שמת, דה"ה ספק נפל ואם לא נתן הממע"ה, וכפי כן חוזר להיות הדין דאפי' אי בבהמת שביעית ל"מ פדיון אפי' דיעבר מ"מ מאחר דהוברר דא"צ ליתן שוב ל"ש משום סחורה].

(ג) **איך** משכח"ל שאם נתעברה שה מאיל הולד פסול לפדיון פט"ח ואם נתעברה מעז

הולד כשר לפדיון. אפשר שאימו היא שה בת עז בת שה, ואף אי נימא חזרה שיות למקומה ומ"מ אם נתעברה מעז אינו כלאים דסו"ס הרי היא בת עז, וא"כ משכח"ל כנ"ל כשהולד נדמה לעז דאם נתעברה מאיל דכיון דאמר' באימו חזרה שיות למקומה ה"ה שה גמור והו"ל הולד נדמה ופסול [דאף דנתבאר דנתעברה מעז אינו כלאים, מ"מ הכא הולד נדמה דהא עכ"פ אינו דומה לא לאביו ולא לאימו, ואי משום דאם אימו עז מ"מ כבר אמרנו באימו חזרה שיות למקומה, משא"כ כלאים תלוי במין וסו"ס בת עז היא ול"ח כלאים], אבל בנתעברה מעז כלאים אינו וכש"נ ונדמה נמי אינו כיון שאביו עז הנדמה לאביו אינו נדמה כמ"ש חזו"א סי' ט"ז סקי"ב.

(ד) **איך** משכח"ל שפדיון פט"ח יהא תלוי בפלוגתא דר"י ורבנן בשותפות נכרי. לכאו' משכח"ל בבכור טהורה שהקנה אוזנו לעכו"ם, ולרבנן אינו בכור, ופודה בו פט"ח מדין שה, ולר"י ה"ה בכור ודינו כפסוה"מ וא"א לפדות רק מדין שיות ואם אינו שוה כהפט"ח אינו פדוי.

(ה) **פעמים** שהפודה בנדמה אינו פדוי אף לר"א ואם יתוסף בו גם פסול כלאים פדיונו פדוי. למש"כ מהריט"א דנדמה למין פסול אין פודין בו דאזלי' גם בתר ידי' א"כ גם לר"א הוא כן, אבל אם נוסף בו פסול כלאים והיינו שאביו שור וה"ה נראה כמין אביו, זה ל"ח נדמה אלא מין אביו גרם, ולר"א כלאים כשר, ולהמבואר בב"ק עח, א זהו אפי' בכלאים ממין שאין פודים דהא אמר התם דלר"א בנין אב דרבא לטמא שנולד מהטהור ועיבורו מהטמא, ומוכת דכלאי שור ושה שפיר דמי, ומשום נדמה ליכא, וכיון דא"ח לזרע אב א"כ חשוב שה. אבל לכאו' מופרך מתוכו, דלפום סוגיא דב"ק ע"כ ליתא למש"כ מהריט"א. גם ברמב"ם מפו' כתב שה שנדמה למין אחר, א"כ מבואר דמיירי דנדמה למין

פוסלו לר"א דמתיר בכלאים לפום המבואר
בב"ק דאפי' כה"ג מתיר.

(ו) **פעמים** שהפודה בפסוה"מ בעיר זו אינו
פדוי הוליכו לעיר אחרת ופדה בו
פדוי. בפשוטו זה משכח"ל בפודה בשווי ובעיר
זו אין שוה כ"כ ובעיר אחרת שוה. ואולם זה
פשוט וכנראה כונת מרן ז"ל לאופ"א לא ידעתיו.

שאינו שה ואפה"כ כתב דהוא בכלל אבעי'
דהש"ס.

אופ"א שור בן כבשה בן פרה, אי סבר ר"א
כת"ק לקמן יז, א אזלינן בתר אימי'
דאימי' ולא נדמה הוא אלא שור הוא ופסול,
אבל דכותה אם אביו שור הרי שמה שנראה שור
יש יותר לתלות שהוא מכח אביו, וזה אינו

יצחק החכמה

פרק שני הלוקח עובר פרתו

1234567

**לבאר אם דיניהם דעכו"ם מהני לדירן
מדאו'**

כך גם מדין תורה היתה משיכה בנכרי קונה,
וכתב הרמב"ן דהא דבסוגיין לא מוקי לה הכי,
שמא ידוע היה להם שלא היה דיניהם שם
במקומם כך יע"ש. וזה כתי' הפנמ"א הנז' יע"ש.
[ולפלא שהחת"ס שם בס"י שי"א כתב בפשיטות
דראית מג"א מסוגיין תמוהה דא"כ למה לי
מעות אפי' רושמא דחכיתא וכיוצ"ב יע"ש, והרי
הרמב"ן הביא ראיה זו, וגם בפשוטו לק"מ
דהכונה דנימא דכ"ה דיניהם בכסף. וע"ע
בחת"ס שם ס"י שט"ז ובח"ו ליקוטים ס"י כ"ו
וקובץ שו"ת ס"י צ' מש"כ בזה].

אמנם המג"א כתב דמההיא דע"ז ראיה
להיפוך, סתם ולא פירש דבריו. ונראה
דכונתו למש"כ תוס' שם ד"ה אמר אמימר
דכתבו דהא דאמר אמימר תדע וכו' אי"ז עיקר
הטעם אלא משום דס"ל כר"י דמעות קונות
ודרשי' לעמיתך בכסף לעכו"ם במשיכה, ומה
שהביא אמימר ראיה מפרדשני אי"ז אלא
אמתלא בעלמא שמנהג הפרסיים כך שאינם
חוזרים בהם אחר המשיכה ומדאינם חוזרים
ש"מ שכך הוא הדין יע"ש, ומאי ראיה שכך הוא
הדין דילמא בדיניהם כך הוא, אע"כ דס"ל
שדיניהם אינו כלום דאל"כ נהי דס"ל דעיקר
הטעם הוא משום דס"ל כר"י דמעות קונות מ"מ
איך הביא ראיה כמעט להיפוך.

יג, א **מאי** בדיניהם בדינים שפסקה להם תורה.
במג"א (ס"י תמ"ח סק"ד) כתב דמכאן
משמע דדיני עכו"ם לא מהני, וכתב דכ"מ בע"ז
(עא, א) בתוס', וכ"מ ביו"ד (ס"י ש"כ) דאזלינן בתר
דין תורה ולא בתר דיניהם, ואין ראיה ממ"ש ס"י
תמ"א לענין אסמכתא דהתם שאני כיון
דבדיניהם לא הוי אסמכתא גמר ומקני אבל
הקנין בעינן דין תורה, עכ"ד. וע"ש שתמה על
המשאת בנימין שכתב לא כן. ועי' בתשובה
מאהבה (ח"א ס"י קע"ז) הביא כן גם מהשער
אפרים (ס"י ע"ט) דמדלא מוקי הש"ס דבדיניהם
היינו שקנה בנימוסי הנכרים מוכח שנימוסי
הנכרים לקנין בכור אינו מעלה ואינו מוריד,
יע"ש הביא מהפנמ"א (ח"ב ס"י ג"ב) שדחה
הראיה, והוא ז"ל דחה דבריו יע"ש.

והנה שאלה זו נפתחה כבר בראשונים ז"ל,
דבתשו' הרשב"א המיוחסות להרמב"ן
(ס"י רכ"ה) הביאו חת"ס (יו"ד ס"י קי"ד) כתב
דאזלינן בתר דיניהם וחשוב ממש כדין תורה,
והביא ראיה מע"ז שם דאמר רב אשי רמות
רוחא הוא דנקטי להו, ולמה לא אמר דדילמא
דיניהם כך הוא, אע"כ דבאמת אם היה דיניהם

שהיה מהני לדידן ודאי לא היו נוהגים כן, שהרי משאם ומתנם גם עם ישראל ואם אצל ישראל לא מהני לא היה משתרש אצלם קנין זה בהחלט עד שלא יחזרו בו, ומזה ראייה דמהני מדאורי, ומנ"ל דילמא בדיניהם הוא כך ודיניהם מהני לדידן אבל במקו"א שלא נהגו כן לא מהני, ומאי קאמר אמימר בכללות דמשיכה מהני ומשמע בכל מקום, אע"כ דלא מהני, ושפיר הוכיחו דמהני מדאורי.

ולפי"ז א"ש קושית הרמב"ן למה לא דחי ר"א דהתם בדיניהם הוא כך, דכיון דאמימר מוכח דלא ס"ל הכי, והיינו מדאמר בכללות דמשיכה מהני ומשמע בכל מקום אפי' במקום שלא נהגו, ואפה"כ הביא ראייה ממנהג הפרסיים, ש"מ דדיניהם אינו כלום, דאל"כ מה ראייה למקו"א, ולזה אמר ר"א דהאמת דאין ראייה ממנהגם דרמות רוחא הוא, ולא יכל לומר דהטעם משום דמנהגם הוא כך, דהא כתבו תוס' דמסתמא אם נהגו כן הוא הוא הדין, והיינו מדנשתרש אצלם ואם רק בדיניהם הוא כך לא היה משתרש מאחר שאינו מועיל לישראל וכש"נ, ולזה אמר דנשתרש מכח רמות רוחא שלהם.

גם בלה"כ לפום פי' התוס' ליתא לראית הרמב"ן, דע"כ אין ראייה מדלא השיב ר"א דבדיניהם הוא ש"מ דדיניהם מהני, שהרי גם אם דיניהם מהני שפיר פריך ר"א לאמימר דעכ"פ במקו"א שלא נהגו בדיניהם כך לא יהני, וע"כ צ"ל דקושטא קאמר דאפי' כאן לא מהני, וא"כ ממילא אין ראייה מדלא השיב כן. גם אדמייתי ראייה מר"א היה לו להביא ראייה מאמימר, דמאי מייתי אמימר ראייה מפרסיים דילמא שאני התם דדיניהם כך ומהני דיניהם, אע"כ דאמימר סבר דלא מהני.

אבל הרמב"ן פי' הסוגיא בעני"א, דלאמימר לאו דוקא משיכה דה"ה כסף, דאטו רק אחר משיכה לא היו חוזרים ואחר כסף היו חוזרים, נובאמת מוכרח כן, דהא לפום מה דאמר ר"א דרמות רוחא הוא ע"כ אי אפשר

איברא דאינו מעלה ארוכה, דעכ"פ מנ"ל דלא היה מנהגם כך ומאי מייתי אמימר ראייה מינה, ובשלמא לולי דברי תוס' י"ל דקים ליה לאמימר שלא היה מנהגם כך, ובזה א"ש גם קושית הרמב"ן למה לא דחה ר"א דמנהגם היה כך, כי ידוע לשניהם שלא היה מנהגם כך, אבל למש"כ תוס' דאי"ז עיקר הטעם ואמתלא בעלמא אמר דלולי שהדין כן לא היו נוהגין כן, וכיון דמבואר בדבריהם שהמנהג הוא כן שוב מה ראייה ממנו מאחר שעכ"פ כן נהגו. ולכאור' מוכרח מזה כדברי הרמב"ן, ואדרכה הכונה היא דבאמת כך נהגו, ואם הוא עפ"י דיניהם לא היה הדבר ידוע, כי מאימתי התחיל מנהג זה צריך לידע אם אז נחקק בדיניהם וזה לא היה ידוע, ואמימר אמר דמוכח דבדיניהם הוא כך ושפיר מהני, אלא דמ"מ לא זה עיקר טעמו אלא משום דס"ל כר"י דמעוץ קונות ואמתלא בעלמא אמר מהא דנהגו כן ש"מ שכן הוא הדין, ור"א אמר דמשיכה אינה קונה, ומתרי טעמי, אי מדינא קי"ל דמשיכה קונה בשראל וכסף בעכו"ם, ואי מדנהגו לא עפ"י דיניהם הוא אלא רמות רוחא ^{אוצר החכמה} בעלמא.

ולכאור' היה נראה דעיקר ראית מג"א היא מלשון התוס' שכתבו דמדנהגו ש"מ שכן הוא הדין, ומשמע דר"ל דכן הוא דין תורה, ולמה הוצרכו לזה הרי אפי' אם דיניהם הוא כך סגי. אבל לכאור' אינה ראייה, די"ל דמדאמר אמימר משיכה בעכו"ם קונה משמע דבכל מקום הוא כן לא רק אצל פרסאי, רק שהביא ראייה מהם, וא"כ אם ראית אמימר היא דמדנהגו ש"מ דדיניהם הוא כך אכתי מנ"ל למקום שלא נהגו בדיניהם כך, ולכן פי' תוס' דהראיה היא שכן הוא הדין מדאורייתא.

ונראה לקיים ראית מג"א באופן זה, דלכאור' מהו שכתבו תוס' דממה שנהגו ש"מ שכן הוא הדין, ומאי ראייה שכן הוא הדין מדאורייתא דילמא כן הוא הדין מדבריהם וע"כ נהגו, וזה יקשה עכ"פ דאף אם לא מהני לדידן מדאורייתא מ"מ הם נהגו כן עפ"י דיניהם, וע"כ הכונה דלולי